

RENZE BORKENT

# Kleine natuur

De wonderbaarlijke soortenrijkdom  
van een stadstuin





*‘Wat een inzicht, wat een macht,  
wat een ondoorgroendelijke volmaaktheid bij deze zo kleine,  
zo nietige wezens! (...) En dan bewonderen wij  
de schouders van olifanten die torens torsen, de nekken van  
stieren en hoe ze daar woest mee omhoog stoten,  
de roofzucht van tijgers en de manen van leeuwen,  
terwijl de natuur zich nergens vollediger manifesteert  
dan in de kleinste dieren.’*

*Plinius, De wereld. Naturalis historia  
(eerste eeuw na Christus, vertaald uit het Latijn door  
Joost van Gelder, Mark Nieuwenhuis en Ton Peters),  
Atheneum – Polak & Van Gennep 2014*

*‘Hoe meer je weet,’ zegt hij, ‘hoe meer je ziet.  
Hoe meer je hoort en ziet, hoe beter je alles kent  
en kunt liefhebben. Als we de namen van dingen  
niet kennen, geven we minder om ze. Maar als je  
de namen leert, word jij meer van de wereld  
en de wereld meer van jou.’*

*Philip Huff, Wat je van bloed weet, Prometheus 2022*



## Inhoud

Bericht vooraf .....	10
NIMBY .....	DECEMBER 14
Monstertjes .....	JANUARI 18
Houtsnipveren .....	FEBRUARI 25
Tuinmansverdriet .....	MAART 31
Kloothommel .....	APRIL 40
Eierdozen .....	MEI 52
Vergeet-me-niet-gedachten .....	JUNI 62
Hyena .....	JULI 73
Determinatiesleutels .....	AUGUSTUS 80
Brachycaudus napelli .....	SEPTEMBER 88
Najaarseuforie .....	OKTOBER 95
Mijnen .....	NOVEMBER 103
Venster .....	DECEMBER 106
Dienblad .....	JANUARI 109
Microterys hortulanus .....	FEBRUARI 115
Vulkaantjes .....	MAART 120
Klie-klie-klie-klie .....	APRIL 126
Nummer 1000 .....	MEI 136
Kraamkamers .....	JUNI 148
Geboorte .....	JULI 162
Tergiet 1 .....	AUGUSTUS 172
Veldwespwaaiertjes .....	SEPTEMBER 179
Slaapkamergeluk .....	OKTOBER 184
Verlies .....	NOVEMBER 190
Leven .....	DECEMBER 193
Dankwoord .....	200
Geraadpleegde literatuur .....	201
Geraadpleegde websites .....	202
Soortenregister .....	203



## Bericht vooraf

Ons rijtjeshuis staat in een Vinex-wijk in Almere. Vanuit het zolderraam kan ik in de verte nog net de bosrand zien waarachter zich de Oostvaardersplassen bevinden. Als ik aan de andere zijde van de zolderkamer ook een raam zou hebben, zou ik uitkijken over het Meridiaanpark, een kloek park met vijvers, bospercelen en een keur aan inheemse planten en bomen. In Almere woon je in het groen.

Vanuit de huiskamer kijk ik uit over onze achtertuin op het noordoosten, zes meter breed, negen meter diep. Aan weerszijden is een plantenborder aangelegd, waarvan er een tot wel halverwege de middag zon vangt. Daartussen een recht en vrij fantasieloos pad om bij de fietsenschuur te kunnen komen.

Kortom, een huis-tuin-en-keukentuin.

Aan de voorzijde van het huis hebben we een kleine voortuin met een bankje, waar we ons op heldere middagen laven aan de zon. Ten slotte hebben we nog een derde buitenruimte: een klein balkon op het zuidwesten, maar daar kom ik eigenlijk nooit.

Een standaard achtertuin, een voortuin en een balkon. Dat was de afgelopen tijd mijn wereld. Twee jaar lang – van begin januari 2021 tot eind december 2022 – maakte ik aantekeningen van mijn natuurobservaties, van het leven dat ik ontdekte rond het huis.

Ik had het nodig, deze twee jaar, deze zoektocht. Ik zocht bijna wanhopig naar het leven in al zijn schakeringen. Het leven, ik moest het zien, ik wilde het ontdekken. Als tegenwicht van een chronische ziekte die me dikwijls uitputte en waardoor uitstapjes naar natuurgebieden vaak te veel gevraagd waren. Ter afwisseling van het voortdurende thuiswerken vanwege de coronapandemie. Als compensatie voor de tuin van enkele huizen verderop die plotseling volledig werd betegeld door de nieuwe bewoners (dág perenboom, dág gemengde haag, dág bijbehorende insecten). Laat er leven zijn, dacht ik, en telkens als ik dan de tuindeur opende en buiten op zoek ging, vond ik iets moois – een zingende merel in de appelboom, een heidelibel

op een papaverknop, een klokjesdikpoot slapend in een bloem, een zeearend die voorbij zeilt, een schaakbordlieveheersbeestje in de haagbeuk en vlak daarnaast een dambordvlieg, een distelvlinder op het raamkozijn, een mier die een dode glasvleugelspinnendoder naar zijn nest sleept, een maarts viooltje dat spontaan opkomt in de achtertuin – en van al dat moois maakte ik foto's en schreef ik iets, soms een woord, soms een zin, soms een heel stukje. Mijn aantekeningen en foto's verzamelde ik en vormden de basis voor dit boek.

De wereld die mijn tuin is, is onvoorstelbaar groots en verbazingwekkend gevarieerd. In die twee jaar heb ik stap voor stap delen van de tuin aangepast. Er kwamen meer inheemse planten, de borders werden groter en de terrassen kleiner, er kwam een vijvertje in een speciekuip en een jaar later een grotere natuurvijver. Dat waren geen bevestigingen, dat ontstond allemaal vanuit nieuwsgierigheid en opgedane kennis over insecten en planten en de wisselwerking daartussen.

Laat ik duidelijk zijn: in het begin wist ik vrij weinig. De vogelsoorten ken ik wel, ik kijk mijn hele leven al naar vogels. Verder kon ik de meest voorkomende dagvlinders onderscheiden, en ook een paar soorten libellen en zweefvliegen. Dat was het. Maar toen kwam de app ObsIdentify, een geniale uitvinding van Stichting Observation International, in samenwerking met Naturalis Biodiversity Center en Natuurpunt. Door middel van een database met gevalideerde referentiebeelden herkent de app duizenden soorten. Met elke goedgekeurde nieuwe waarneming wordt deze database verder uitgebreid en verbeterd. Je maakt een goede foto van een plant, een vlinder, een kever, wat ook maar, en de app doet een suggestie om welke soort het gaat. Het begon bij mij met de stoeplantjes, die nietszeggende, anonieme sprietjes tussen de tegels. Op een dag hurkte ik neer in de fietssteeg achter ons huis waar altijd het nodige groeit en maakte ik wat foto's met mijn telefoon van de dingen die men onkruid noemt. Alles bleek een naam te hebben: in dat onopmerkelijke steegje noteerde ik binnen een paar minuten veldereprijs,

bosvergeet-me-nietje, stinkende gouwe, muurleeuwenbek, tuinwolfsmelk, bosveldkers. Het ging verder met de reepjes mos tussen de tegels in de tuin: zilvermos, gedraaid knikmos, spits smaragdsteeltje. Ook de insecten die ik in de tuin zag kruipen bleken over wonderbaarlijke namen te beschikken. Er ging een wereld voor me open, en er ontstond een plan: een jaar lang alle vondsten bijhouden en registreren op *waarneming.nl*. Een soortenlijst maken van alles wat maar leeft en wat ik ontdek in en vanuit huis en tuin. Van elk levend wezen een foto maken, deze identificeren met behulp van herkenningssapps, websites en veldgidsen, en aan het eind van het jaar de balans opmaken. De spelregels: alle soorten (dieren, wilde planten, paddenstoelen, etc.) die zich spontaan melden binnen de perceelsgrenzen van ons huis tellen mee. Ook overvliegende vogels die ik vanuit de tuin waarneem, verdienen een plek. Planten die ik zelf heb geplant of gezaaid komen uiteraard niet op de lijst.

Wat is de waarde van één groene tuin in het licht van de grote ontwikkelingen in de wereld en in ons eigen land? In minder dan dertig jaar verdween twee derde van de insecten in Nederland, zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek door EIS (het Kenniscentrum Insecten) en de Radboud Universiteit. Elk jaar zijn er minder weidevogels in ons land en door stikstofvervuiling is op de Veluwe een derde van de eiken gesneuveld. Maar, en dat is hoopvol volgens experts in een artikel in *Vrij Nederland*, 'als één op de tien tuinen een walhalla is van bloeiende planten, liefst met wat grote struiken en een composthoop of een vijver – dan is dat wat ecologen een steppingstone noemen: een micro-ecosysteem van waaruit allerlei soorten, zoals de rosse metselbij die in je bijenhotel zit of de citroenvlinder die overwintert in die prachtige dikke klimophaag, in contact kunnen blijven met de grotere populaties elders in het land'.

Bijdragen aan biodiversiteitsherstel, ik doe er graag aan mee, en ach, als ik heel eerlijk ben doe ik het vooral ook omdat ik er zelf ontzettend veel vreugde aan beleef.

Het liefst ben ik in de natuur. Omdat de natuur niets van je wil.

Je kent het vast wel: de ervaring van iets groots, iets wat zo fantastisch mooi is dat je je eigen nietigheid ervaart. Grote dingen: een oneindig berglandschap, een sterrenhemel, een reusachtige boom van driehonderd jaar oud. Of de grootsheid van kleine dingen: een juffer hangend aan een grasspriet, een maskerbijtje in een bloem, of kleiner nog, de ogen van een bromvlieg. Gelukkig ben je als je daar langer dan tien seconden naar hebt kunnen kijken via een goede macrolens. Je ziet vierduizend kleine oogjes, facetogen die samengesteld de beste ogen ter wereld vormen. Een libel heeft er enkele tienduizenden. Onlangs zag ik een foto van het oog van een fruitvliegje. Het is een universum op zich, zo'n fruitvliegje, en daar zit dan in mijn geval nog een hele tuin van vijftig vierkante meter omheen. Het is niet zozeer het grote of het kleine, bedenk ik nu, maar het mysterieuze, het onbekende waar je zo af en toe een glimp van opvangt, waardoor je voor heel even voorbij een horizon kunt kijken, waardoor je verandert.

Hier in mijn achtertuin krioelt het van de wonderen. Je moet ervoor op je knieën, maar eenmaal daar, eenmaal voorbij de horizon van het bekende, wil je niet meer terug.

In de verte gloort steeds weer iets nieuws.



Roodwangbromvlieg – *Calliphora vicina*

## NIMBY

DECEMBER

Hoe richt je een tuin in? Ik vraag het mijn kinderen – drie jongens van tussen de elf en zeventien – ze hebben overal een mening over, dus hierover ook. Het antwoord volgt resoluut en zonder nadenken, alsof ze al jaren zitten te wachten op deze ene vraag, alsof hun levensgeluk en zorgeloze jeugd hiervan afhangen: in de tuin horen een trampoline en een zwembad! Ze beginnen te springen op de bank, om er alvast in te komen, alsof het vandaag nog geregeld gaat worden. Ik heb praktische bezwaren (geen ruimte, hoe vaak gebruik je zo iets, hoe oud zijn jullie inmiddels) die onmiddellijk naar de prullenbak worden verwezen. We komen er niet uit.

Mijn vrouw heeft weer andere wensen. Graag brede paden en een ruim terras. Gezellig met de hele familie in de tuin, dat moet mogelijk zijn. En natuurlijk wat groen hier en daar.

Ik vraag het ook aan mezelf. Ik ben planoloog, ik denk dagelijks na over de inrichting van de ruimte, niet zozeer op het niveau van de tuin maar op de schaal van de stad en de regio. Stad en landschap horen bij elkaar, weet ik, net zoals straat en park, huis en tuin, steen en plant. Het gaat om de balans, en ook om het zo goed mogelijk verdelen van de diverse ruimteclaims over de schaarse ruimte. Op elk schaalniveau zijn dezelfde discussies, iedereen heeft zijn eigen voorkeuren en iedereen denkt er wel een beetje verstand van te hebben. Wat dat betreft hebben we net zo veel planologen in Nederland als bondscoaches. De een wil reuring en terrasjes en gezelligheid in de stad, de ander wil rust, ruimte en groen. De een woont daarom graag aan de rand van een kleinschalig dorp, terwijl de ander de hoofdprijs betaalt voor de bruisende stad.

En dan is er nog het *Not-In-My-BackYard*-principe: we willen allemaal dat ons bestelde pakketje het liefst vandaag nog wordt bezorgd, maar we willen geen lelijke ‘dozen’ langs de snelweg, en zeker niet in de buurt van ons huis. We willen allemaal dat onze kinderen kunnen starten in een betaalbare woning, maar

niemand wil een appartementencomplex in de groenstrook voor zijn woning. NIMBY. Het is het eeuwige armpje drukken tussen het algemeen belang en het eigen belang. Ook in onze achtertuinen zie je dit terug. We willen allemaal dat het goed gaat met de natuur en met de biodiversiteit – wat dat ook maar precies betekent – maar in onze tuinen gaat het vooral om ons eigen gebruiksgemak. Veel Nederlanders willen een onderhoudsvrije, betegelde tuin waar het fijn zitten is en waar de kinderen onbelemmerd kunnen spelen en springen. De *natuur*, de *biodiversiteit*, daar is het park voor en het bos. Wat dat betreft mag ik niet klagen: ik woon vlak bij het Meridiaanpark en mijn achtertuin heeft ruime bloemborders waar ik regelmatig vlin-ders en bijen zie rondvliegen. Ook de sierappelboom doet het goed. Elke dag zijn er mezen, mussen en merels. Voorlopig ben ik wel tevreden.

Mijn achtertuin maakt deel uit van een gebiedje met achttien achtertuinen. Ingepakt door de omringende rijtjeswoningen vormt dit als het ware één landschap dat alleen door schuttingen en schuurtjes wordt doorsneden. Locatie: een Vinex-wijk in Almere, gebouwd eind jaren negentig. Het woord *Vinex* is inmiddels een begrip, maar de betekenis staat oorspronkelijk voor *Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra*, een nota van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu uit 1993 waarin uitbreidingsgebieden werden aangewezen aan de rand van grote steden voor grootschalige nieuwbouw. Inmiddels is *Vinex-wijk* als begrip ingeburgerd en staat het vooral voor ‘saaie wijk, wijk met weinig afwisseling en verscheidenheid’. Een wijk met dezelfde straten, met dezelfde huizen en met misschien ook wel dezelfde mensen.

Volgens Stichting Steenbreek is ongeveer twee derde van de tuinen in Almere voor meer dan 80 procent versteend. Dat is veel, want landelijk gezien krijgt een derde dat label. Hier, in mijn directe woonomgeving, is in ongeveer een op de zes tuinen wat groen te bekennen van enig formaat. De overige tuinen hebben hooguit ergens een paar bloembakken aan de schutting

of hier en daar een bloempot. Inhoud: perkgoed van het reguliere tuincentrum, viooltjes, hortensia's. Planten die voor de gemiddelde bij of vlinder vrij nutteloos zijn, omdat ze weinig nectar bevatten en zeker geen stuifmeel. Inheems, dat is het toverwoord, ik lees het overal als ik op zoek ga naar informatie over biodiversiteit in eigen tuin. Met inheemse planten komen allerlei insecten en andere dieren vanzelf in je tuin. Inheems: het zijn de gebiedseigen soorten, zeg maar de planten die je in het park verderop ziet groeien, soorten die ook wel eens onkruid genoemd worden omdat ze spontaan omhoogschieten op plekken waar je ze niet had verwacht. Inheems. Het klinkt goed, maar een groot deel van de inheemse flora is mij nog onbekend. Je hebt inheemse vaste planten, je hebt eenjarige en tweejarige, je hebt woekeraars en niet-woekeraars, zonanbidders en schaduwliefheders, voorjaars- en najaarsbloeiers, bodembedekkers, bomen, heesters, klimplanten, rotsplanten, waterplanten, muurplanten, je hebt varens, je hebt planten voor kalkrijke grond, voor zandgrond, voor voedselrijke of arme of zure grond, voor humusrijke grond. Je hebt planten die tussen het gras groeien, vooral als de gemeente een aantal weken niet heeft gemaaid. Je hebt ook planten die tussen de straatklinkers door omhoog schieten en heel kleine bloemen produceren. Het leuke van inheemse planten is dat ze uitstekend in staat zijn te groeien op de plek die bij ze past. Als je ze eenmaal ziet, is geen grasveld en geen stoeprand meer hetzelfde. Overal zijn planten te vinden. En het mooiste: alles heeft een naam, hoe klein en onbeduidend ook, hoe nietszeggend en onbekend ook.

Met de juiste beplanting volgen de dieren vanzelf. Ook die wereld is groots en veelzijdig, er zijn duizenden diersoorten in Nederland. Het merendeel is klein, heel klein. Volgens mij barst het ook in mijn tuin van het leven.

Tussen de kerstrollade en de oliebollen door bezoek ik de website *waarneming.nl*. Ik maak een eigen gebied aan, een ruim bemeten rechthoek rond de kavel van ons huis, en vul het be-

oogde doel in: 365 soorten waarnemen in één jaar. Kan dat? Elke dag één? Of is dat te ambitieus?

Ik haal het weer weg.

Geen getallen.

Gewoon elke dag op tuinsafari.



## Monstertjes

JANUARI

Nieuwjaarsdag. Buiten is het koud, kil en kleurloos. Echt koud is het natuurlijk niet, het vriest niet eens, maar deze donkere dagen lijken zo op elkaar dat ze een eeuwigheid lijken te duren. Doe mij maar knalblauwe lucht en stevige vorst, dat is een stuk hartverwarmender dan dit gekwakkel.

Het is stil buiten, dat bevalt me wel na al het eindejaarsgeweld. Ik loop de achtertuin in en zie dat de vogels er nog zijn. Huismus, koolmees, merel, een voor een verschijnen ze even in de appelboom. Mooi zo, de kop is eraf. Ik kijk mijn leven lang al naar vogels, dus met die soortgroep moet het wel goed komen. Maar de rest? De borders in de achtertuin bestaan uit levenloze smurrie, dood plantenmateriaal dat als voeding langzaam de bodem inzakt. Daaronder, in die bodem, verschuilen zich de vaste planten die net doen alsof ze dood zijn, maar ondertussen ... Ze weten wanneer ze wachten moeten en wat het moment is om te groeien. In de lente komen ze weer tevoorschijn, het zal beginnen met wat voorzichtige blaadjes en op dat moment zal ik ze het liefst de grond uit willen schreeuwen omdat het niet opschiet, maar ook ik moet kunnen wachten. Als je in de lente gelooft, weet je dat er een groeispurt aan zit te komen en dat je vanaf juni handenvol plantenmateriaal de container in kiepert omdat het alweer te veel wordt. Zover is het nu nog niet. Wat ik nu kan doen is neerhurken tussen de halfvergane bladeren. Soms moet je aan de grond zitten om het leven te kunnen zien, want veel leven is klein en kwetsbaar en toont zich alleen daar waar geen schreeuwers in de buurt zijn.

Daar zit ik dan, op dag één, hurkend tussen de plantenresten, tussen de vergane glorie van vorig jaar.

Stil zijn en wachten.

Er beweegt wat. Leven! Het telt nu allemaal mee op de lijst, maar hoe achterhaal ik de identiteit van dat spul, hoe maak ik daar een foto van? Ik zie in eerste instantie vooral veel slakken. Ik draai een blaadje om: drie slakken. Een ander blaadje: weer

twee. Elk blad herbergt een of meerdere exemplaren, het moeten er bij elkaar honderden, misschien wel duizend zijn. De app ObsIdentify vertelt me waar ik naar kijk: gekielde loofslak, zwervende akkerslak, grote glansslak. Ik ontwaar ook kleine monstertjes van amper twee millimeter die heen en weer springen als je te dichtbij komt. Met een eenvoudige opzetlens op mijn smartphone weet ik ze met enige moeite te fotograferen en later op naam te brengen. Het zijn springstaartjes. Er zijn tientallen soorten van, elk met een eigen naam. Springstaartjes kun je in elke tuin tegenkomen. Bekijk eens een bloembak van heel dichtbij, of ga met je handen door de kruipruimte van een paar halfvergane bladeren, ze staan meteen te springen om te vertrekken. Veel springstaartjes hebben nog geen Nederlandse naam, alleen de wetenschappelijke naam in het Latijn: *Dicyrtomina ornata*, *Orchesella cincta*, *Entomobrya albocincta*. Dure terminologie voor zulke miniatuurtjes. Alleen mensen die met een loep neerhurken in een winterse border hebben van *Dicyrtomina ornata* gehoord. En ik ben zeker niet de enige. Er zijn uitgebreide websites met haarscherpe foto's van alle tot nu toe ontdekte Nederlandse springstaartjes. Een tijdlang scrol ik beurtelings door mijn eigen foto's en door de afbeeldingen op de website. Zoek de verschillen.



*Dicyrtomina ornata*

En zo gaat het met duizendpoten, slakken, pissebedden, kevers en meer. Soortgroepen waar ObsIdentify moeite mee heeft, dus ik moet zelf aan de bak en zoek me wezenloos op internet.

Het is januari, dit was alleen nog maar een stukje van de kale, winterse border. De grenzeloos grote insectenwereld groeit me nu al bijna boven het hoofd.

De borders mogen dan nog grauw en kaal zijn, de klimop is het hele jaar door groen. Vijftien jaar geleden kwamen we hier wonen en in een van de eerste weken besloot ik de schuttingen te laten begroeien met klimop. Schuttingen zijn mij te hard, ze komen op je af zoals muren op je af kunnen komen. Een groene wand geeft een gevoel van rust en ruimte, en verkoeling in de zomer. Blijkbaar zijn veel insecten het met me eens en zoeken ze de rust en de beschutting op van de klimop. Hoeveel insecten zouden hier overwinteren? Als ik de blaadjes afspeur, blijkt er af en toe een insect aanwezig. Zo heb ik nu al een paar keer een klein zwart lieveheersbeestje gezien met een paar rode, komvormige vlekken: het viervleklieveheersbeestje.

Dagenlang soorten sprokkelen in een vrij kale en lege tuin, het is een heel karwei. Naast het groen van de klimop valt me het groen tussen de tegels op. Het zijn mossen in allerlei gedaanten. ObsIdentify weet er meestal wel raad mee en komt met prachtige namen op de proppen: gewoon purpersteeltje, gewoon pluisdraadmos, gewoon muursterretje, gewoon dikkopmos. Noem het maar gewoon. Verder zoeken. Gedraaid knikmos, zilvermos, spits smaragdsteeeltje. Groeit dit allemaal in mijn tuin, gewoon tussen de tegels? Gelukkig zijn er experts die op de achtergrond meekijken als je waarnemingen invoert, want ik kan als mosonbenul zelf de betrouwbaarheid van deze ontdekkingen niet altijd goed verifiëren. Deze experts beoordelen de ingevoerde foto's en corrigeren waar nodig de bijbehorende soortnaam. Mijn moswaarnemingen worden een voor een goedgekeurd. Al deze mossen in mijn tuin, het is echt waar.

De namen alleen zijn al mooi, de mossen zorgen er ook voor dat er groen is te zien in een wintertuin. Weliswaar op micro-niveau, maar toch. Met mijn fototoestel op macrostand of met een loep bekijk ik de verfijnde frisgroene plantjes, want dat zijn het, plantjes, weliswaar zonder wortels, maar ze kunnen zich wel hechten aan verschillende ondergronden. Oud hout, voedselrijke en vochtige bosbodems, muren, straatklinkers. In de winter zijn mossen bijna overal te vinden.



Spits smaragdsteeeltje – *Pseudocrossidium hornschuchianum*

De expeditie gaat verder. Elke dag even ergens kijken, ook al lijkt het in deze wintermaand vaak zo zinloos. Ik probeer van alles: onder potten kijken, in de grond woelen, tussen bladresten rommelen, mijn hoofd in de heg steken. De zoektochten leveren nog meer soorten bodemdierpjes op: slangmiljoenpoten, wormen, wantsen en nog meer soorten slakken. De haarslak bewoont een rond huisje van nog geen centimeter doorsnee. Het huisje is bedekt met haartjes. De tijgerslak heeft geen huisje en gaat daarom door het leven als naaktslak. Daar staat tegenover dat zijn lijf voorzien is van een tijgermotief. Tijgerslakken komen meestal 's avonds tevoorschijn en gaan vervolgens aan de slag volgens de *all-you-can-eat*-methode. Ze eten planten en dode plantenresten, maar ook andere slakken. Van mij mag het. De glanzende agaathoren is net zo mooi als de naam doet

vermoeden. Een uiterst klein en glanzend bruin slakkenhuisje van nog geen drie millimeter.

Dat kruipt allemaal door de tuin.

En niemand die het ziet, behalve ik.

De segrijnslak is een stuk groter en kom ik zodoende ook vaker tegen. Bijna elke dag eigenlijk sinds ik hier de borders afstruin, terwijl ik de soort nooit eerder heb gezien. Ja, ergens anders wel, in de duinen op Ameland. Een paar jaar geleden trof ik daar honderden segrijnslakken aan in een prachtig duingebied op een windstille en zonovergoten avond in het voorjaar. Ik heb daar als een bezetene foto's staan maken. Op zo'n plek heb je toch het idee dat je naar iets bijzonders staat te kijken, een slakkensoort die bij de duinen van Ameland hoort, een soort dus die waarschijnlijk als zeldzaam te boek staat.

De segrijnslak is ook hier volop aanwezig, alsof ik in een natuurgebied woon.

De winterse border herbergt nog meer bodemdierpjes: pissebedden. Ook weer van die beesten die een voorkeur voor de nacht hebben. En voor vochtige, donkere plekken. Je leven lang onder een steen zitten, word je daar niet wereldvreemd van? Als je een pissebed bent, valt dat reuze mee. En voordat iemand negatief gaat doen, pissebedden leveren een essentiële bijdrage aan je tuin. Ze eten rottend plantenmateriaal en dragen zo bij aan humusvorming in de bodem. Ons land kent ruim dertig soorten pissebedden en allemaal hebben ze een fascinerend uitwendig skelet, waardoor het net pantservoertuigen lijken. Op veel plekken in de strooisellaag en onder bijna elke steen of pot die ik optil zie ik ze rondkruipen. Gelukkig helpt ObsIdentify bij de determinatie van de verschillende uitvoeringen: ruwe pissebed, kelderpissebed, mospissebed, zwartkoppissebed en gewone oprolpissebed. Die laatste rolt zich op als een volmaakt ronde erwt zodra er gevaar dreigt. Heb je dat ooit eerder gezien? Een pantservoertuig dat zichzelf binnen een tel transformeert tot bal? Daar kan ons *Transformers*-speelgoed nog heel wat van leren.



Segrijnslak – *Cornu aspersum*



Gewone oprolpissebed – *Armadillidium vulgare*

Niet alleen naar de grond kijken. Naar boven, de grauwe winterse lucht in, dat helpt ook. Brandganzen en kolganzen vliegen over. Een buizerd, een zilvermeeuw. Ze doen mijn tuin niet aan, maar ik zie ze vanuit de tuin en dat beschouw ik ook als tuinwaarneming. De vogels in de tuin zijn wel vaak leuker om te zien. Heel even komt er een groepje staartmezen langs. Je hoort ze je al van ver aankomen en ze zitten nooit stil. Stelletje kleuters.

Eind januari. Een mannetje zwartkop in de tuin! Verreweg de meeste zwartkoppen overwinteren momenteel op een warm

zuidelijk plekje; deze koos voor de Hollandse kwakkelwinter in plaats van een verre reis. Deze week ook een overvliegende raaf en diverse overvliegende grote zaagbekken die overwinteren in het Meridiaanpark, hier vlakbij. Het kleinere vogelnieuws: goudhaan en vuurgoudhaan, allebei al diverse keren in de achtertuin waargenomen. En die zijn echt klein, want het goudhaantje is met zijn ruim acht centimeter het kleinste vogeltje van Europa.

In januari noteer ik negentig soorten, waarvan veertig vogelsoorten. Verder een mooi aantal geleedpotigen (vooral springstaartjes), een schrikbarende hoeveelheid slakken en veel mossen.



Goudhaan – *Regulus regulus*

## Houtsnipveren

FEBRUARI

Het weerbericht: een klassieke vorstinval is aanstaande, komend vanuit het noordoosten. Het wordt snijdend koud, er zijn sneeuwjachten op komst, gevolgd door dagenlange vorst. Ik bereid me voor, ik ga de tuinvogels helpen. Twintig kilo vogelvoer inslaan. Rote appels erbij leggen. Koffie, verrekijker, fototoestel in de aanslag. En dan bankhangen zodra de eerste sneeuwvlokken vallen.

Al snel roep ik: 'Twee turken in de tuin!' Het hele gezin komt kijken. 'Die twee,' zeg ik, 'Turkse tortels, mooi hè.' Maar er zijn er meer die in de snel witter wordende wereld de relatieve beschutting van de achtertuin opzoeken. Vink, huismus, heggenmus, houtduif, pimpelmees, spreeuw, roodborst, allemaal komen ze op het gestrooide vogelvoer af of op de appeltjes in de sierappelboom. Veel merels ook, ik tel er maximaal elf die tegelijkertijd in de tuin aanwezig zijn.

